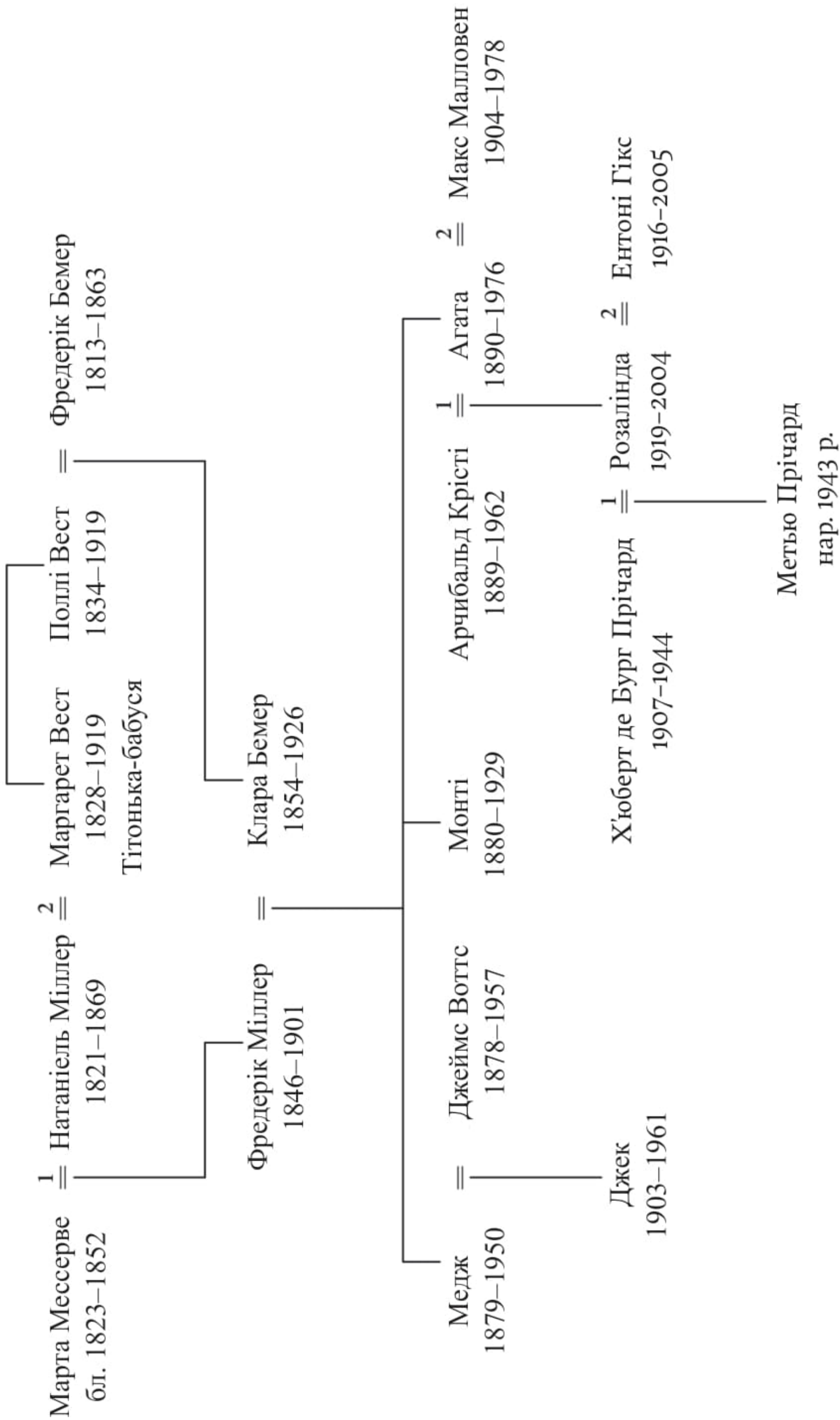

ПЕРЕДМОВА

ХОВАЮЧИСЬ НА ВИДНОТІ

Агата Крісті спокійно сиділа в поїзді, коли почула, як незнайома людина вимовила її ім'я.

У тому самому вагоні, за її словами, були «дві жінки, які обговорювали мене, обидві з примірниками моїх видань у м'якій обкладинці на колінах». Жінки не мали жодного уявлення про особу своєї поважної попутниці середнього віку і продовжували обговорювати найвідомішу авторку у світі. «Я чула, — сказала одна з дам, — що вона п'є без просипу».¹

Мені подобається ця історія, тому що вона є дуже показовою в житті Агати Крісті.

По-перше, вона розповіла цей анекдот в інтерв'ю, опублікованому з нагоди її вісімдесятиріччя в 1970 році. Яке довге і бурхливе життя вона прожила!

Вона народилася в розкішному світі пізньої вікторіанської епохи: її сім'я успадкувала багатство, будинок з бальною залю та численну прислугу. Все це буде втрачено, Агаті доведеться самій заробляти на життя. За свої вісім десятиліть вона також пережила дві світові війни, занепад Британської імперії та майже століття насильницьких соціальних змін. Усе це вона відобразить у своїх вісімдесяти книгах. Вони не просто захоплива розвага, а й чудове джерело для історика.

По-друге, обидві жінки в поїзді мали книжки Агати Крісті в м'якій обкладинці. Звісно, так і було. Вона була просто всюдисущою, особливо в післявоєнний період, коли «Крісті на Різдво» стало щорічним ритуалом. Крісті

є найбільш продаваною авторкою після Шекспіра та Біблії. Однак мене більше цікавить той факт, що вона не просто утримує цю позицію, а утримує її, будучи жінкою. І вона була не просто письменницею, вона також залишається найпродуктивнішою жінкою-драматургом в історії. Вона була настільки успішною, що люди думають про неї як про інституцію, а не як про першовідкривача нового. Але вона була і тим, і тим.

По-третє, хибні уявлення. Їх так багато! Повертаючись до жінок у поїзді: Агата не те щоб не пила «запоєм», вона була взагалі непитущою. Вона не любила вино, а її улюбленим напоєм були нежирні вершки. Але жінки вважали, що письменниця, мабуть, залежна, травмована, нещасна.

А там, у вагоні, вартувала ще й пильна присутність самої Агати. Присутня, але непомітна, — так вона використовувала життя для своєї творчості. Цей конкретний випадок, коли письменниця випадково почула, що її називають п'яницею, увійшов до роману Агати «Дурість мерця» — він трапився з її вигаданим альтер его, авторкою детективів місіс Аріадною Олівер.

Ця сцена також містить важливу правду про Агату Крісті як особистість. Так, її було легко не помітити, як і майже будь-яку жінку середнього віку. Але Агата свідомо грала на тому, що вона здавалася такою звичайною. Це був публічний образ, який вона ретельно створювала, щоб приховати свою справжню сутність.

Якби дві жінки в поїзді запитали її ім'я, вона б навіть не сказала «Агата Крісті». Вона відповіла б «місіс Малловен», ім'я, яке вона взяла від археолога, на чотирнадцять років молодшого за неї, за якого поспіхом вийшла заміж.

Якби її запитали про професію, вона б відповіла, що не має жодної. Коли в офіційній анкеті потрібно було вказати, чим вона займається, жінка, яка, за оцінками, продала два мільярди примірників, завжди писала

«домогосподарка». І, незважаючи на свій шалений успіх, вона зберегла погляд стороннього спостерігача. Вона уникала того світу, який намагався дати їй визначення.

У цій книзі я хочу дослідити, чому Агата Крісті провела своє життя, прикидаючись звичайною людиною, тоді як насправді вона руйнувала будь-які кордони. «Ніхто у світі, — якось сказала вона, — не підходив на роль героїні більше, ніж я».² Частково її позиція була зумовлена її власною надзвичайною скромністю. Але багато чого залежало від світу, в якому вона народилася, з його імперативами щодо того, що жінки можуть і чого не можуть робити. Це біографія з історичним ухилом, життя жінки, чия історія переплітається з історією двадцятого століття.

Коли я розповідала людям, що пишу про Агату Крісті, їхні перші запитання часто стосувалися одинадцяти драматичних днів у 1926 році, коли вона «зникла», що спричинило полювання на її тіло по всій країні. Часто стверджували, що вона переховувалася, щоб підставити свого чоловіка у вбивстві. Чи було це правдою?

Неодноразово говорили, що Агата мовчала про цей сумнозвісний інцидент до кінця свого життя. Але це не так. Я зібрала до купи дивовижну кількість заяв, які вона зробила щодо цього. І, уважно придивившись до них, я вважаю, що більша частина так званої таємниці тане.

Агата зруйнувала правила двадцятого століття для жінок. Жінки її покоління і соціального класу мали бути стрункими, нічого не заробляти, сліпо обожнювати своїх численних дітей і постійно віддавати себе іншим.

Єдине, що Агата виконала повністю, — це останнє. Вона віддавала найкраще, що мала, — свою працьовитість, свою творчість, свою геніальність — своїм читачам. Не дивно, що вони досі люблять її за це.

Сьогодні нам не потрібно ставити жінок на п'єдестали. А це означає, що ми маємо визнати, що десь у масі

суперечностей, з яких складається Агата Крісті, було незбагненно темне серце. Річ не тільки в тому, що вона могла вигадувати історії, в яких навіть діти можуть вбивати. Річ ще й у тому, що її твори містять неприйнятні сьогодні погляди на расу і клас.

Але це не значить, що ми маємо мовчати і відвертатися. Це важливо, тому що творчість Агати Крісті стала своєрідною стенограмою для типового англійського погляду на світ. Упередження її класу і часу, часто розкриті в її художніх творах, є частиною історії Британії ХХ століття.

І, незважаючи на поверхневий консерватизм її творів, я також вірю, що Агата непомітно змінювала світосприйняття своїх читачів у позитивний бік. Її оповідання показують, що невисокий, жіночний «іноземець» зі смішним ім'ям може перемогти зло, використовуючи розум, а не м'язи. Що навіть турботлива бабуся може накликати на кривдника немилість. І що бездітні оди-наки — і Еркюль Пуаро, і міс Марпл не одружені — не потребують традиційної сім'ї, щоб процвітати.³

Насамкінець хочу уточнити, що Крісті для своїх перших читачів не була «ностальгічною» чи якимось пов'язаною зі «спадщиною». У дитинстві я дивилася по телевізору затишні, підчищені версії її оповідань. Але оригінальні романи були продуктом двадцятого століття, який порвав з минулим. Сама ж Крісті жила «сучасним» життям: займалася серфінгом на Гаваях, любила швидкі автомобілі, була заінтригована новою наукою — психологією. І коли її романи виходили друком, вони теж були захопливо та іскрометно «сучасними».

У цій книжці ми познайомимося з однією з найвидатніших письменниць ХХ століття, з тією, кого постійно зневажають і постійно не розуміють, і досягнення якої майже не помітні.

Але спершу повернімося до початку, до знайомства з маленькою дівчинкою з лляним волоссям.

ЧАСТИНА ПЕРША

Вікторіанська дівчинка — 1890-ті роки

